

De verschillende gedaantes van lobbyen

House of Cards
Foto: Serie totaal

Lobbyen lijkt vaak een ver-van-mijn-bed-show, dat zich enkel voltrekt in de kringen van Frank Underwood in House of Cards. Dit artikel demonstreert hoe alomtegenwoordig lobbyen is vandaag, waar de macht(sbronnen) van lobbyisten vandaan komen en hoe vergaand de gevolgen zijn. Het artikel gaat dieper in op lobbyen in de vastgoed- en financiële sector.

Lobbyen vindt over het algemeen niet in de lobby plaats, zoals het woord suggereert, maar op ontegenwoordig veel verschillende plaatsen en verschillende manieren. Het gaat immers over het geheel van acties dat door firma's wordt ondernomen om het beleid van de overheid ten aanzien van de eigen sector te beïnvloeden. Dit beperkt zich niet tot contacten tussen overheden en lobbyisten, maar gaat ook over het produceren van kennis in de vorm van rapporten en data, of het sturen van het publieke discours.

De beschikbare cijfers over de omvang van lobbyen zijn niet min. Corporate Europe Observatory maakt melding van een leger van minstens 1700 lobbyisten in enkel de financiële lobby bij de Europese Unie in Brussel en ongeveer 433 vergaderingen tussen financiële lobbyisten en Europese beleidsmakers in tijdspanne van iets meer dan een jaar (begin 2013 tot half 2014). Vanaf 2007 tot en met midden 2014 zou de vastgoedlobby in New York volgens The Real Deal 116,3 miljoen dollar gependend hebben aan lobbyen, oftewel 12,5% van het totale bedrag dat aan lobbyen werd uitgegeven in de stad en staat New York in diezelfde periode. De enige sector die de vastgoedsector voorgaat is de gezondheidssector, waar de lobbyisten onder meer streven naar een gunstige regelgeving rond verzekeringen en het op de markt brengen van nieuwe medicijnen. In de Europese Unie is ook de tabaksindustrie zeer sterk vertegenwoordigd. Zij slaagde erin de regelgeving rond tabaksverpakkingen sterk te versoepelen in 2013.

Lobbyen is één van de manieren om te proberen economische belangen van sectoren, bedrijven of andere actoren veilig te stellen. Het is dan ook geen verrassing dat volgens Corporate Europe Observatory het grootste aantal EU-lobbyisten in de financiële sector afkomstig is uit het Verenigd Koninkrijk. Londen is als een internationaal financieel centrum in voortdurende competitie met andere wereldsteden, zoals New York en Tokyo, en draagt stevig bij tot de nationale economie. De discussie rond Brexit wordt dan ook deels gevoerd door de voor- en tegenstanders van de Europese Unie binnen de vastgoed- en financiële markten, die zowel via lokale beleidsmakers als rechtstreeks invloed uitoefenen op de nationale overheid.

Hoe zijn lobbyisten invloedrijk?

Lobbyisten beïnvloeden overheidsbeslissingen in verschillende sectoren op verschillende manieren. Zo wordt volgens vastgoedontwikkelaars in de Verenigde Staten voor grote vastgoedprojecten de laatste jaren meer en meer gewerkt met ervaren brokers of lobbyisten. Zij hebben een quasi-permanente toegang tot de noodzakelijke beleidsmakers, die ervoor zorgt dat het verkrijgen van bouwtoelatingen en het veranderen van de zoning sneller gaat. Daarnaast functioneren ze als lijm tussen de verschillende partners en waken ze over een goede samenwerking tussen de ontwikkelaars, lokale overheden en lokale bewonersgroepen vanaf het begin tot het einde van een project.

De invloed van lobbyisten was ook zeer duidelijk in de verschillende bailout scenario's na de financiële crisis. In bijna alle Westerse landen kwamen de nationale overheden de bankensector ter hulp. De manier waarop zij dit deden verschilde echter sterk. Met name de striktheid van de voorwaarden en de eisen aan banken verschilde naargelang de bedrijfsleiders hun positie konden verantwoorden bij beleidsmakers. Zo zouden ook de individuele relaties tussen regulatoren en de bankleiders, en hun veelvuldige gesprekken, ervoor gezorgd hebben dat de voorwaarden minder strikt waren dan in de Verenigde Staten, waar met de sector als één geheel werd onderhandeld. Politiek betrokken firma's in de Verenigde Staten ontvingen sneller en meer steun van het betrokken overheidsprogramma, met name het 'Troubled Asset Relief Programme' (TARP), dan niet-politiek geëngageerde firma's.

Wat zorgt voor succesvol lobbyen?

Dit voorbeeld van de bailouts geeft al een eerste indruk over het complexe samenspel van factoren dat leidt tot succesvolle

beleidsbeïnvloeding. Om invloed te kunnen uitoefenen in het lobbyproces moeten actoren over een goede combinatie van verschillende materiële en immateriële machtsbronnen (assets) beschikken, dat hen toelaat toegang te vinden tot de betrokken beleidsactoren. Sociaal, cultureel en symbolisch kapitaal zijn immateriële machtsbronnen en kunnen bijvoorbeeld sociale netwerken, gemeenschappelijke ideeën en visies voor toekomstige projecten, zakenculturen en professionele reputaties zijn. Materiële machtsbronnen zijn voornamelijk werkingsmiddelen, maar ook campagnedonaties. In de Verenigde Staten zijn pro-business Political Action Committees (PACs), die donaties van verschillende organisaties en bedrijven verzamelen, grote politieke spelers. Het belang van deze donaties voor de herverkiezing van politici valt moeilijk te overschatten. De combinatie van deze materiële en immateriële machtsbronnen zal bepalen welke rol actoren binnen de vastgoedsector, financiële sector en overheid gaan uitoefenen, en of hun lobbyactiviteiten daadwerkelijk leiden tot beleid dat in hun voordeel speelt.

Lobbyen is één van de manieren om economische belangen veilig te stellen

Deze machtsbronnen zijn enerzijds eigen aan de individuen die binnen de sectoren werken, maar worden anderzijds ook actief geïntroduceerd en gereproduceerd in de sector. Daarbij is de cultuur binnen bedrijven van groot belang. Studenten worden geïntroduceerd in een specifieke bedrijfscultuur en een set van sociale praktijken bij specifieke (Ivy League) universiteiten en 'business schools' in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, waarna financiële- en vastgoedbedrijven voornamelijk binnen deze cirkel van onderwijsinstellingen zullen gaan rekruteren. Dit creëert een specifieke visie op de plaats van bedrijven en sectoren binnen het economische en culturele landschap van een samenleving.

Deze Bourdieuaanse manier om naar lobbyen te kijken wil echter niet suggereren dat lobbyen in de praktijk eenheidsworst is. Kijken naar de verschillen in lobbyen tussen de vastgoed- en financiële sector toont welke factoren van belang zijn voor succesvol lobbyen. Eén van de mogelijke verschillen tussen beide sectoren kan zijn wat Culpepper 'quiet politics' noemt. Dit refereert aan de politieke situatie waarin sterk georganiseerde belangengroepen

